

R. Schnackenburg

PORUKA USKRSA I NJEZIN IZAZOV

Netočno je misliti da je poruka Uskrsa »Propeti je Isus uskrsnuo« samo za nas današnje kršćane nečuveni izazov. Ta je poruka bila uvijek izazov razumu, od prvih vremena kršćanstva pa dalje. Prvi slušatelji ove poruke imali su zacijelo druge, ali jedva manje poteškoće. Zato ne smijemo podleći iluziji kao da bismo se nekim drukčijim tumačenjem mogli približiti ili joj otupiti oštricu.

Što su Židovi općenito mislili kad se među njima po prvi put izgovarala i propovijedala poruka o uskrsnuću Propetoga? U židovskom svijetu je postojala vjera u uskrsnuće mrtvih na koncu vremena, u budućem svijetu. To je bio članak vjere koji je u Isusovo doba priznavao veći dio Židova, no ne ipak svi. Najupliviija židovska stranka — Saduceji —, kojoj su pripadali posebno svećenički krugovi, tu je istinu odbijala. Sporno je pitanje da li su je prihvaćali Eseni, koje danas bolje poznajemo preko Kumranskih tekstova, jer u Kumarskim tekstovima ne možemo nigdje naći o tome nešto određeno.

No, mnogi će reći: Jasno se vidi da je vjera u uskrsnuće mrtvih tada bila raširena. To je dovoljno da sebe odijelimo neprekoračivim zidom od onoga vremena. Oni su ljudi imali sasvim drugu sliku svijeta, koju je znanost međutim davno nadmašila. Nije im bilo teško zamisliti da će se pokojnici jedanput ponovno zaodjenuti mesom i da će biti uskrišeni na novi život. No za nas je ipak smiješno i fantastično da će se milijuni i milijuni ljudi, koji su živjeli na ovoj zemlji, dignuti iz grobova. Kako li je to besmisleno, budući da su se oni davno raspali u prah i pepeo, da su se pretvorili u druge tvani i da su ponovno bili uvučeni u kružni tok materije.

No vjera u uskrsnuće ne da se tako jednostavno ukloniti. I tadašnji su ljudi dizali prigovore protiv njega, iako s drugim argumentima. Već su Saduceji pokušali farizejsku vjeru u uskrsnuće pokazati besmislenom. Evanđelja izvješćuju da su oni Isusu jednom postavili lukavo pitanje: Kako riješiti slučaj, ako je neka žena bila udata za nekog muža, a poslije njegove smrti, po židovskom zakonu, bila ponovno udata za njegova brata, i tako se još nekoliko puta udavala, dok na koncu nije imala sedam muževa? U vrijeme uskrsnuća čija će ona biti žena? Isus je na to dao vrlo ozbiljan odgovor: Ne znate ni Pismo ni silu Božju. Kod uskrsnuća neće se ni udavati ni ženiti. Bog je Bog živih, i kao takav on će se ukazati na očevima koji su davno umrli (usp. Mt 12, 18—27). U ovom Isusovu odgovoru izrečeno je nešto vrlo važno: Uskrsnuće ne znači povratak u zemaljski život, ono je sasvim drugo nego li život što smo ga proživljavali ovdje, nešto što nadmašuje sve naše iskustvo. Radi se o cilju i dovršenju ljudskoga života i ljudske povijesti, a taj se cilj vjera nada postići u Bogu, vrelu svakoga života. Buduće uskrsnuće mrtvih, slično kao i nastanak svijeta, izmiče istraživanju a dostižno je samo vjeri.

S obzirom na židovski svijet moramo biti na čistu s još jednom činjenicom: Usprkos vjere u buduće uskrsnuće za židovski je svijet bilo nešto nečuveno, da bi povijesno živući čovjek, koji je pred očima mnogih ljudi umro, već sada trebalo da prisprije k ovom cilju uskrsnuća mrtvih. Oni su vjerovali u uskrsnuće pravednika i svih ljudi na koncu vremena; no nisu pomišljali na to da bi pojedinac već sada mogao postići život dovršenja. Upravo to su htjeli reći Isusovi učenici, kad su navijestali: »Isus koji je propet uskrsnuo je«. Ne smijemo se dati zavarati različitim načinom prikazivanja kod Evanđelista koji su htjeli materijaliziranim izjavama (Uskrsnuli blaguje pred učenicima, pokazuje im ožiljke rana, dopušta da ga se dotiču) svojim čitateljima razjasniti realnost Isusova uskrsnuća i istovjetnost Uskrsloga s Propetim. Svi izvještaji o Uskrsnuću daju upravo po različitosti prikazivanja upoznati da su učenici Isusa doživjeli kao sasvim drugog, kao onoga koji nije više pripadao zemaljskoj stvarnosti. Ono što su oni s porukom Uskrsa htjeli izraziti bilo je ovo: Onaj koji je od ljudi bio prezren i ubijen, od Boga je opravdan, potvrđen i postavljen za znak budućega svijeta. On je ušao u ovu novu egzistenciju, u koju želi uvesti i one koji u njega vjeruju. Tako on postaje zalogom nade za njih, »privjencem usnulih« (usp. 1 Kor 15, 20—23), »vođom života« (Dj 3, 15). To je i u krugu židovskog svijeta nova, nečuvena vjera.

Kako stoji stvar s Grcima, kojima su prvi kršćanski misionari donijeli vijest o propetom i uskrsnulom Isusu? Kod njih je to bila kudikamo veća sablazan. Njima se morala takva vjera po njihovim misaonim tradicijama učiniti sasvim glupom i ludom. Veliki grčki filozofi, koji su duboko razmišljali o čovjekovoj biti, naučavali su doduše besmrtnost duše, no misao da bi čovjek mogao uskrsnuti tijelom i dušom, Grcima je bila nepodnosiva. Za to imamo svjedočanstvo u Pavlovu govoru na Areopagu u Ateni. Pisac Djela apostolskih to prikazuje ovako: »Kad su čuli za uskrsnuće mrtvih, jedni se rugahu, a drugi rekoše: O tome ćemo te slušati drugi put« (Dj 17, 32). Grčki su mislioci bili uvjereni u nadmoćnost duha nad materijom tako, da su čovjekovo dovršenje zamišljali kao oslobođenje od materijalnog tijela, kao bestjelesnu sreću. Tako čak nisu ni imali želje da prispiju k »uskrsnuću mrtvih«. Kršćanska poruka o uskrsnuću Propetoga bila je njihovoj filozofiji izazov.

Mi znamo također da su neki već rano pokušali nauku o Uskrsnuću drukčije protumačiti. Gnostici su iskrivili kršćansku poruku govoreći: Uskrsnuće je za nas već uslijedilo, mi imamo božanski duh koji nas podiže k višem životu dok još ovdje živimo, mi smo već sada prispjeli k dovršenju. Ovom se pogrešnom tumačenju oprla prvotna Crkva: Dokle god smo u tijelu, mi ostajemo slabi, patnici, nesavršeni ljudi. Uskrsnuće je za nas tek nada, ali obrazložena nada, jer je Krist uskrsnuo. Pavao naglašava svojim vjernicima: Isus je bio razapet, i toga Propetoga mi treba da nasljeđujemo da jednom s njime prispijemo k uskrsnuću.

Naše su današnje poteškoće s porukom Uskrsa nanovo druge. Kaže se da je cijela predodžba o Uskrsnuću apokaliptička predodžba, koja je

postojala već u tadašnje doba a koju mi ne bismo mogli preuzeti. Kad su Isusovi učenici za svoga Gospodina tvrdili: Propeti je ustao, oni su time htjeli izraziti samo to da im je Isus poslije svoje smrti prisutan i bliz. Oni su toga bili svjesni, kad su se skupljali na zajedničku gozbu onako kao što je Isus za svoga zemaljskog života s njime blagovao. Oni su ga doživljavali kao onoga koji u njihovoj sredini dalje djeluje i koji je silan, tako da su se osjetili potaknutima da njegovom snagom iziđu vani i da nastave njegovu stvar. Drži se, da je težak razvoj po posljedicama bio to, što su kršćani kasnije manje mislili na zemaljskoga Isusa nego li na Gospodina koji boravi kod Oca te ga štovali kao Boga. Trebalo bi se danas povratiti k zemaljskom Isusu i njegovu stvar nastaviti dalje.

Ova je posljednja potreba u mnogom obziru opravdana. Ako mi zemaljskoga Isusa sasvim izgubimo iz vida, ako zaboravimo njegove izazovne zahtjeve, onda se mi držimo samo božanskog Otkupitelja, mi nismo potpuno shvatili poruku Uskrsa. Jer u njoj se naviješta zemaljski Isus kao od Boga potvrđeni i za Gospodina postavljeni. Uskrsnuli daje svojim učenicima nalog: »Učinite sve narode mojim učenicima... i poučavajte ih da drže sve što sam vam naložio« (Mt 28, 19 sl). Tako se zemaljski Isus samo još jače spominje u Gospodinu zajednice; Uskrsnuli hoće da mi njegovu stvar promičemo onako kao što ju je on na zemlji promicao. A nasuprot novim pokušajima, koji prakršćansku poruku Uskrsa ograničavaju na nastavak zemaljskih Isusovih akcija, treba s upravo takvim naglaskom reći: To znači potisnuti njezin izazov i skratiti njezin sadržaj.

Tko drži da je krašćanska poruka tek poziv na sučovječnost i na socijalno angažiranje, taj niječe događaj Uskrsa, koji je za prvotnu Crkvu bio temelj njezine nade koju ona želi navijestiti čovječanstvu. Ako kršćanstvo nema pružiti ništa drugo osim humanitet i kritiku društva, tada je ono suvišno i nepotrebno.

No kršćanstvo je poruka slobode, nauka spasenja, koja želi pružiti odgovor na inače nerješive probleme: Kakav smisao ima naš život, kako posred tehnički funkcionirajućeg društva možemo sačuvati svoju osobnu slobodu, kako razumjeti svoj život kad nas pritisne bolest i starost, i kad smrti hrlimo u susret? Uz Isusove ozbiljne zahtjeve, upućene svima koji idu za njim, stoji i jedan utješni poziv: »Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti« (Mt 11, 28). Uz njegov realistički pogled na zemaljske odnose stoji i obećanje: »Utješite se, ja sam nadvladao svijet« (Iv 16, 33). To jest i to ostaje radosna poruka naše vjere koja do nas dopire iz uskrsnog poziva: Gospodin je uskrsnuo, on je zaista uskrsnuo.

Međutim, nije li ta poruka ipak tek opojna riječ, duhovna droga, koja nas zavarava s obzirom na bijedu našega ljudskog života? Današnji je čovjek postao skeptičan, nema povjerenja u prazne riječi i ideološki sumnjive govore. On se slaže s onim što kaže Nietzsche: »Kršćani bi nam morali izgledati više otkupljenima.« Ova je kritika opravdana, ako je

vjera samo ispovijest usnama. Ali gdje se nalaze pravi vjernici, tamo se pokazuje i snaga stare poruke. Ona nije mit o bogu koji umire i koji uskrsava; ona radi o čovjeku Isusu koji je među nama živio kao i svaki drugi čovjek, ali sasvim za druge, sve do strahovite smrti na Križu. O njegovu muku i smrt lomi se svaki mit. Ni poruka Uskrsa nije mit nego vjera koja oslobađa nadu za budućnost. Ona nije ideologija, jer pozivlje učenike na nasljedovanje, na djelovanje, na jednako zalaganje za druge.

Doduše, izazov razumu ostaje i dalje. Tko hoće da znanstvenim putem dokuči uskrsna ukazanja, taj neće doći do jasnoće i do kraja. To nisu bili fenomeni, koji su se odvijali poput fizikalnih procesa u prostoru i vremenu, svima zamjetljivi, fenomeni koje je moguće preispitivati ili čak eksperimentalno ponoviti. To su bili događaji koji su se odigravali u osobnom području; učenici su ih doživjeli kao susret sa svojim Gospodinom, sa sigurnošću koja se nameće, koja se može saopćiti ali se ne može dokazati.

Tadašnji su ljudi bili još receptivni za tajne koje nikakav um ne može dokučiti. Naše je doba postalo tako racionalističko da podliježe iluziji da je potpuna stvarnost ono što se daje istražiti i dokazati. Veliki prirodoznanstvenjaci bili su uvijek svjesni granica svoje spoznaje. Blaise Pascal jednom reče: »Posljednji je korak razuma spoznaja da postoji beskonačnost stvari koje ga nadilaze.« Uzaludan je svaki pokušaj racionalno objasniti tajnu Isusova uskrsnuća, kako se ona održavala u iskustvima učenika s Uskrsnulim. Učenici ne mogu o tome reći mnogo više nego to da im se Isus »ukazao« u jednom sasvim drugom načinu opstojnosti, da im se približio na taj način, da je zapalio njihovu nadu: I njima i svima koji vjeruju u Isusa obećano je ovo dovršenje.

Današnji filozofi vele: Ono što se ne može izraziti jezikom, to nije stvarnost koja je značajna za ljude. Pitanje, koje ne nalazi artikuliranog odgovora, da je pogrešno. No zar se tu ne zapaža racionalizam i agnosticizam, koji žele čovjeku postaviti granice, koje on ipak mora uvijek prekoračivati, ako želi shvatiti smisao svoje egzistencije i ljudske povijesti? Ime neistraživih stvari koje je nemoguće dokučiti razumom i jezikom, a koje su ipak stvarnost.

Pavao to zove ludošću naviještanja Križa, kojom je Bog htio spasiti svijet koji ga nije bio kadar spoznati ljudskom mudrošću. To je ludost koja se u neuspjehu ljudskog razuma podleže moći i ljubavi Božjoj. Ljudsku bijedu, bilo gdje je mi susreli, moramo nastojati, prema poruci zemaljskoga Isusa, nadvladati svojom ljubavlju. No posljednju bijedu našega ljudskog bića mi svladavamo samo vjerom da smo mi unatoč neuspjeha zakriljeni u Božjoj ljubavi, da smo usprkos umiranja primljeni u njegov život. To je nenadomjestiva poruka kršćanske vjere u Uskrs.

S njemačkog vreveo o. Franjo Carev OFM iz knjige: Rudolf Schnackenburg, *Glaubensimpulse aus dem Neuen Testament*, (Patmos Verlag) Düsseldorf 1973, str. 96—105.